

حق محیط زیست و عدالت

4

صفحه

درین فصل میخوانید

- 36.....فاجعهٔ گاز سمی بوپال (Bhopal).....
- 37.....تلاش برای حقوق و عدالت.....
- 40.....چگونه مواد زهری داخل بدن ما میشود.....
- 40.....یک کلینیک صحتی برای محافظت از محیط زیست طرح گردید.....
- 42.....کار برای تغییر.....
- 43.....ریسک قابل قبول؟ برای چه کسی؟.....

حق محیط زیست و عدالت

هر شخص در هر جامعه حق صحت و محیط زیست صحی و سالم را دارد. متأسفانه این حقوق اغلباً رعایت نمیگردد. افراد زیادی از مشکلات صحی شدید از سبب عدم موجودیت نیازمندی های اولیه و افزایش مواد مضر رنج میبرند. اکثریت افراد آسیب پذیر عبارت از کسانی اند که وضعیت و موقف ضعیفی به دلیل نژاد، قوم، مذهب، جنس، سوبه، طبقه، فقر و یا دلایل دیگر دارند. این افراد اکثراً اولتر و شدیدتر از مشکلات رنج میبرند. تلاش برای زندگی در یک محیط صحی، سالم، پربار و لذت بخش توسط جوامعی که حقوق شان بخوبی توسط افراد قدرتمند رعایت نمیشود، بعضی اوقات بنام تلاش برای عدالت محیط زیست یاد میشود.

قصه های زیادی از سرتاسر جهان از جوامعی که از فاجعه های صحت محیطی غیر عادلانه رنج میبرند، و داستان هایی از مردم ایکه سازماندهی نمودند تا از حقوق صحی و عدالت در محیط زیست شان در جریان فاجعه ها و حوادث دفاع نمایند، میتوان گفت. این فصل یک چنین قصه ایرا بیان خواهد کرد.

حادثه گاز سمی بوپال (Bhopal)

در شب سوم دسامبر سال 1984 در شهر بوپال هند، یک حادثه ناگوار رخ داد. از یک فابریکه سازنده حشره کش در همسایگی شهر پر جمعیت و فقیر بوپال، تن ها گاز سمی به هوا نشت کرد. سیستم اعلام خطر خاموش شده بود، لذا مردم هیچ گونه هشدارى نشتیدند.

یک نجات یافته بنام عزیزه سلطان بیاد می آورد:

شب از خواب به صدای طفلم که بسیار بد سرفه میکرد بیدار شدم. تمام اطاق از ابری سفید پر شده بود. شنیدم که مردم فریاد میزدند؛ "فرار کنید! فرار کنید!" بعداً من هم شروع به سرفه در هر تنفس نمودم، طوری احساس میکردم که در داخل آتش تنفس مینمایم.

یک نجات یافته دیگر چمپا دیوی شوکلا ، حکایت دارد که:

مردم بیدار شدند و با هر لباسی که پوشیده بودند، حتی اگر برهنه بودند شروع بدویدن نمودند. آنها تنها بفکر نجات حیات خود و عزیزان شان بودند. از این سبب فقط میدویدند.

احساس میکردم که بدنم پر از فلفل (مرچ) شده، از چشمانم اشک میریخت، از بینی من آب میریخت، دهانم پر از آبله بود.

گاز سمی مردم زیادی را از بین برد. بعد از سه روز، 8000 نفر از بین رفت. اما این پایان حادثه نبود. در حقیقت، این شروع بود.

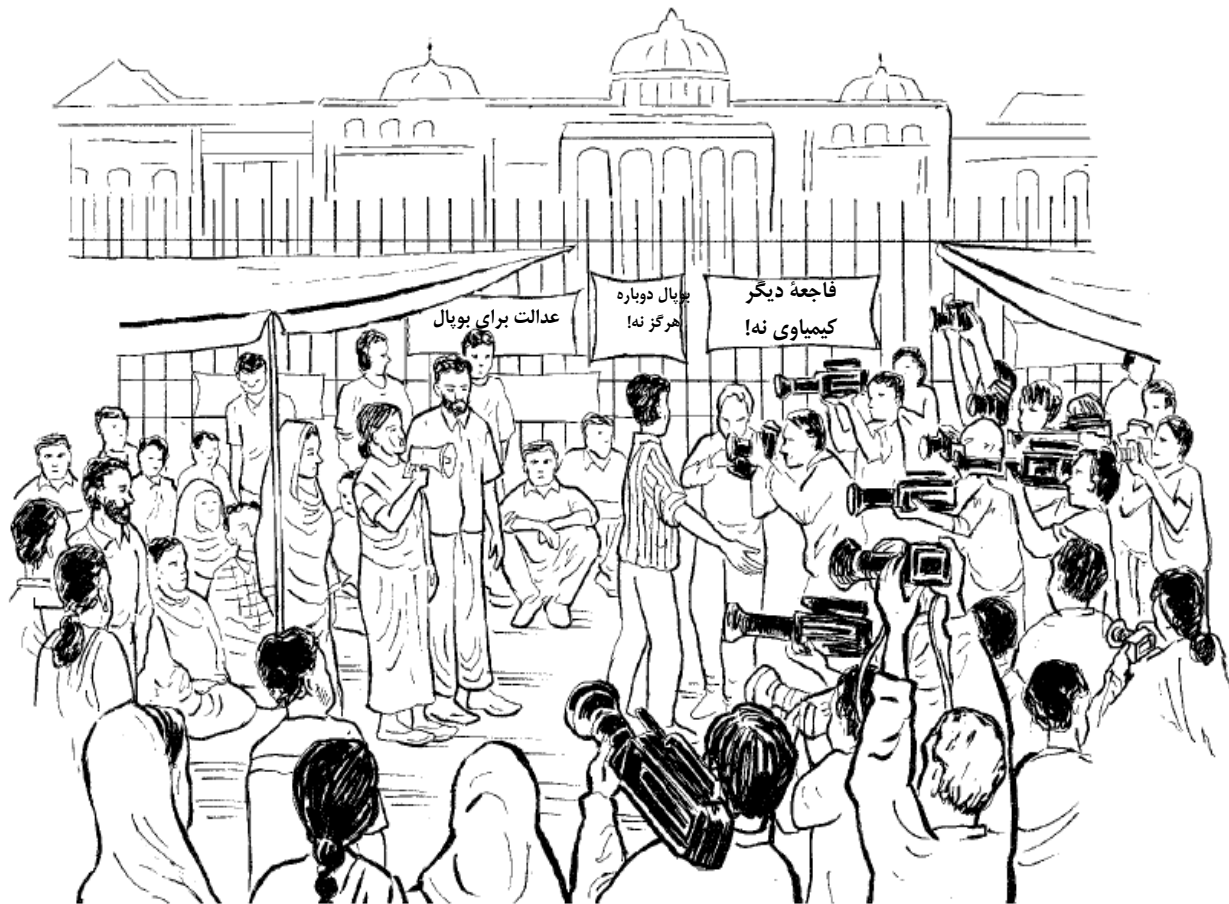
در طی بیست سال بعد، بیش از 20000 نفر جان شانرا از سبب سم ایکه در بدن شان مانده بود از دست دادند. تعداد زیادی مصاب به امراض شدیدی بشمول درد و تنفس مشکل، سرفه دوامدار، تب، از دست دادن حس در دست ها و پاها، ضعفی، ترس، افسردگی و سرطان شدند. اطفال و نواسه های افرادی که نجات یافته بودند، از نقص های ولادی شدید به شمول بازوان خشکیده، رشد بطلی و مشکلات متعدد و مختلف سیستم های باروری و عصبی رنج میبرند. بیش از 150000 نفر توسط گاز زهری که آن شب در بوپال آزاد شد صدمه دیدند.

تلاش برای حقوق و عدالت

تا به امروز ناحیه، از گاز سمی که نشت کرده بود پاک نگردیده است و فابریکه متروکه به حیث خاطره حادثه مرگبار باقی مانده است. مقدار زیادی از مواد کیمیاوی سمی هنوز در هوای آزاد افتاده است و آب زیر زمینی شهر مسموم می‌باشد. تعداد زیادی از مردم تداوی طبی که برای مشکل صحتی شان ضرورت داشتند دریافت نکردند. بنابر این دلایل، مردم بوپال این حادثه را بحیث یک واقعه که در گذشته اتفاق افتاده بود فکر نمیکنند. آنها این واقعه را بحیث یک حادثه که باید همه روزه بدان مواجه باشند میدانند.

مالک فابریکه تولید حشره کش، یک شرکت چند ملیتی (Multinational Corporation) بود که بنام یونین کارباید (Union Carbide) یاد می‌گردد. بازماندگان فاجعه میدانستند که این درست نبود که زندگی های شان بوسیله این فاجعه نابود گردد. افرادی که از حادثه متأثر گردیده بودند جهت تداوی مریضان شان و یا مراقبت از اعضای فامیل شان که دیگر کار کرده نمیتوانستند، پول نداشتند. آنها از شرکت میخواستند که مسئولیت را بدوش بگیرد. اما شرکت گفت که حادثه توسط یک کارگر در فابریکه اتفاق افتاد و از گرفتن هر گونه مسئولیت سر باز زد.

مانند دیگر مردم که برای حقوق و عدالت تلاش مینمایند، مردمی که توسط حادثه بوپال متأثر گردیده اند، میدانند که فقر آنها نه تنها باعث خرابتر شدن مشکلات شان است- بلکه قسمت اعظم دلیلی است که چرا فاجعه در مکان اولیه اتفاق افتاد.

چرا فاجعه اتفاق افتاد؟

فاجعه بوپال یک واقعه وحشتناک بود و است که هرگز باید اتفاق نمی افتاد. اما به اندازه ایکه وحشتناک بود، تعجب برانگیز نیست. فعالیت "اما چرا...؟" میتواند کمک کند که اسباب ریشه ای فاجعه بوپال را بفهمیم.

در سرتاسر جهان شرکت ها، فابریکه های آلوده کننده محیط زیست، انبار زباله های زهری و دیگر پروژه های صنعتی خطرناک شانرا بین مردمی که در فقر و سطح پایین زندگی قرار دارند، میسازند. به این ترتیب کشور های فقیر و جوامع فقیر محل انبار مواد سمی صنعتی، تولیدات سمی و آلودگی میگردند. به این خاطر است که محافظت از صحت محیطی فقط یک موضوع برای تغییر وارد نمودن در نوع محصولاتی که ما استفاده میکنیم و بدور می اندازیم نیست، بلکه برای همه ما به چالش کشیدن این موضوع است که چگونه قدرتمندان از قدرت خود سوء استفاده میکنند و چگونه آسیب پذیر ترین افراد از بین ما مجبور ساخته میشوند که از زیان های صحتی رنج ببرند.

کمپاین بین المللی برای عدالت در بوپال

بازماندگان فاجعه نشت گاز بوپال با هم کار نمودند تا توجه را برای رنجی که متحمل شده اند جلب نمایند و شرکت را مجبور سازند تا مسئولیت را بدوش گیرد.

آنها یک اعتصاب غذایی را سازماندهی نمودند و تا زمانی که آواز شان شنیده نشود از خوردن انکار نمودند. آنها بدون آب و غذا 750 کیلومتر تا مرکز ایالت راه پیمایی کردند. همچنان تا پایتخت کشور نیز جهت تقاضای عدالت راه پیمایی کردند. زن‌ها در مقابل دفتر رئیس ایالت خیمه برپا نمودند.

آنها بمدت سه ماه آنجا ماندند. هر روز از صبح الی شام تقاضای شانرا با سرود میخواندند. چندین سال بعد از حادثه، یک محکمه به شرکت (Union Carbide) دستور داد تا مبلغ 470 میلیون دالر برای دولت هند بپردازد. این یک موفقیت مهم بود اما کافی نبود. اکثریت پول به بازماندگان نرسید.

بعد از آن بزودی شرک (Union Carbide) به یک شرکت دیگر بنام (Dow Chemical) فروخته شد. این شرکت از گرفتن مسئولیت و یا کمک به مردم آسیب دیده جهت دریافت تداوی امتناع ورزید. نه دولت هند که حادثه در آن اتفاق افتاده بود و نه هم دولت امریکا که هر دو شرکت در آنجا موقعیت داشت علاقمند بودند که مسئولین رسمی این دو شرکت را بخاطر فاجعه به محکمه بکشانند.

بازماندگان یک کمپاین بین المللی را جهت ادامه تلاش برای عدالت سازماندهی نمودند. با حمایت مردم سراسر جهان، بازماندگان بوپال تقاضای شانرا برای عدالت به دفتر مرکزی شرکت های Union Carbide و Dow Chemical رساندند. بازماندگان دیگران را برای پیوستن به اعتصاب غذایی و اقدام برای جلب توجه به رنج شان، ترغیب نمودند. و از این طریق آنها خانواده های شانرا حمایت، مراقبت های صحی شانرا تنظیم (مراجعه به صفحه 345)، قربانیان حادثات دیگر سمی را حمایت و نجات دادند.

فریاد دسته جمعی کمپاین برای عدالت در بوپال، "بوپال دوباره هرگز نه!" است. هدف آنها پیشگیری از چنین فاجعه های محیط زیست در آینده است. با بین المللی ساختن تلاش های شان، آنها به مردم جهان درس های مهمی در مورد اثرات دراز مدت قرار گرفتن در معرض مواد سمی را آموختاندند. بازماندگان بوپال نشان دادند که حوادث صنعتی میتواند هر لحظه اتفاق بیافتد و افراد فقیر بیشتر از همه متاثر میگردند. تلاش شان برای حقوق و عدالت یک نمونه یا مدل برای همه فعالین جامعه در مناطق مختلف گردید.

مواد زهری چگونه داخل بدن ما میشود

از طریق جلد
(جذب)

تنفس کردن
(انشاق)

خوردن و نوشیدن
(بلع)

9

هرقدر شخصی به مدت طولانی تر در معرض (تماس مستقیم) یک ماده کیمیایی سمی قرار داشته باشد، میتواند سبب آسیب بیشتری به وی گردد. در بوپال هزاران نفر همزمان از طریق تنفس و جلد در معرض گاز سمی قرار گرفتند. این یک فاجعه آنی بود. چون فاجعه کیمیایی پاک نگردید و مواد کیمیایی بصورت وسیع به نواحی اطراف فابریکه پخش شد، مواد سمی داخل خاک و آب های زیرزمینی شهر گردید. اکنون پس از سالها، مردم آب سمی را مینوشند. این یک بخش از فاجعه در حال پیشرفت است.

اگر در معرض یک میزان زیادی از مواد سمی مانند فاجعه بوپال یا میزان کم زهر در داخل رنگ ها، حل کننده ها یا تولیدات معمولی دیگر قرار گرفتید، اولین کاری که باید انجام دهید عبارت از دور شدن از مواد زهری است یا اینکه مواد سمی را از خود دور کنید تا که در معرض قرار گرفتن دوام نکند. بعد از آن برای پیشگیری از تماس به آن کار نمایید. (برای معلومات بیشتر در مورد مشکلات صحتی که از سبب مواد کیمیایی سمی بوجود می آید به فصل 16 مراجعه شود).

یک کلینیک صحتی برای محافظت از محیط زیست طرح گردید

مردم بوپال در حال مبارزه برای عدالت محیط زیست اند. در عین حال آنها کار میکنند تا آسیب های حادثه را علاج کنند. بازماندگان و افراد داوطلب کار کلینیک سامباونا (Sambhavna) را آغاز نمودند تا مراقبت های صحتی را برای تمام جامعه بدون در نظر داشت توانایی پرداخت پول، مذهب یا تفاوت طبقاتی عرضه کند. سامباونا به لسان سانسکریت و هندی به معنی "امکان" میباشد.

- کلینیک سامباونا یک نمونه از صحت محیطی است که ساخته شد و تا حد امکان بصورت محفوظ و متداوم اجراء مینماید. بطور مثال:
- تنها از آب داغ و صابون برای پاک نمودن کلینیک استفاده میشود تا که اطمینان داده شود که هیچ کس از محصولات زهری پاک کننده متضرر نمیگردد.
 - کارمندان کلینیک یک باغ را برای کشت گیاهان دارویی ساختند. هیچ نوع مواد کیمیاوی در این باغ استفاده نمیگردد. افرادی که در کلینیک تداوی میگردند، در داخل باغ کار نموده و گیاهان شانرا برای تداوی جمع آوری میکنند.
 - زمانیکه تعمیرات جدیدی برای کلینیک ضرورت باشد، تنها از مواد غیر سمی برای ساختمان استفاده میگردد. در تعمیر از مواد محلی استفاده شده و طوری طراحی شده است که از نور طبیعی استفاده شود و اجازه بدهد تا هوای آزاد از آن عبور کند.
 - آب باران از بام های کاشی شده در طی فصل بارندگی جمع آوری شده و در مخزن های زیرزمینی نگهداری میگردد تا در فصل خشک آب را تأمین کند.
 - بعد از اینکه از آب برای شستشو استفاده شد، توسط سیستم لوله کشی به یک حوض هدایت میشود تا در آبیاری زمین و باغ گیاهان استفاده شود.
 - برق از صفحات آفتابی (Solar panels) تولید میشود و سبب آلودگی اندکی میشود.

کلینیک سامباونا نشان میدهد که دست یافتن به صحت برای همه تنها به معنی تداوی مریضان نیست، بلکه پیشگیری از امراض در اولین مکان میباشد. مثال کاهش آسیب از مواد سمی میتواند در مکاتب، کسب و کار، دواير دولتی و در خانه های مان مورد استفاده قرار گیرد. اما حتی اگر ما خانه ها و نهاد های مانرا تغییر بدهیم که صحتی تر و بیشتر دوام آور باشد، همه ما مخصوصاً آنهایی که بیشتر آسیب پذیر اند، هنوز در خطر هستیم تا زمانیکه صنایع به تولید مواد زهری شان ادامه دهند. (برای معلومات بیشتر در مورد کلینیک سامباونا به صفحه 345 مراجعه کنید).

کار برای ایجاد تغییر

بازماندگان حادثه بوپال با سازماندهی جامعه شان برای تلاش به صحت و سلامتی دراز مدت، مردم جهان را نیز ترغیب به عمل برای حقوق و عدالت زیست محیطی نمودند. این اصول سازماندهی جهت کاهش اضرار مواد کیمیاوی سمی مفید ثابت گردیده است:

- **از مواد زهری در زندگی روزمره اجتناب کنید.** از مواد غیر سمی پاک کننده در خانه، نهاد های اجتماعی یا در محل کار استفاده نمایید (مراجعه به صفحات 372 تا 374). از حشره کش ها و کود های کیمیاوی در باغ استفاده ننمایید، مواد غذایی که بدون کود کیمیاوی رشد نموده استفاده کنید و میوه جات و سبزیجات را قبل از خوردن خوب بشویید (مراجعه به فصل 14). چون ما احتمالاً در معرض مواد سمی در جوامع خویش هستیم، باید دولت ها را تحت فشار قرار دهیم تا شرکت ها را اجازه ندهند تا مردم را بخصوص افرادی که بیشتر آسیب پذیر اند، در معرض قرار بدهند.

- **برای پیشگیری از آلودگی سازماندهی کنید.** کارهای مختلفی را برای پیشگیری از حادثات زهری مانند، اعتصاب غذایی، اعتصاب کاری، راه پیمایی انجام دهید و از فعالیت های مختلف بشمول تیاتر های عمومی، رسانه های گروهی، انترنت و روش های دیگر ارتباطی جهت آموزش دادن مردم استفاده کنید. اگر یک فابریکه آلوده کننده است، راه دیگری برای کارگر ها جستجو کنید تا امرار معاش نمایند، زیرا همه مردم ضرورت به کار و درآمد دارند.

اگر دولت ها ما و محیط زیست ما را طوریکه ما خانواده خود را محافظت میکنیم، حفاظت کند، همه ما صحتمند خواهیم بود.

- **کمپنی را وادار کنید تا پاک کاری نمایند.** اگرچه دست یافتن به آن مشکل است، تقاضای پاک کردن آلوده کننده های زهری توسط شرکت یک بخش مهمی از تلاش برای حقوق زیست محیطی است. مردم موافقت میکنند، حتی اگر شرکت ها نپذیرند، که شرکت ها باید برای پیشگیری از آسیب ها مسوولیت بگیرند و خساراتی را که سبب میشوند ترمیم کنند.

- **دولت ها را برای استندرد های بهتر سلامتی تحت فشار قرار دهید.** متأسفانه اکثر دولت ها منافع کمپنی ها را حفاظت میکنند تا منافع مردم. این حالت سبب پیشرفت بی عدالتی گردیده و زمانیکه شرکت ها ببینند که ایمنی یک قیمت قابل چشم پوشی است تا یک مسوولیت، وضعیت بطرف مصیبت و فاجعه پیش میرود. دولت ها باید اولویت های شانرا تغییر بدهند تا مردم را بخصوص افرادی که بیشتر آسیب پذیر اند محافظت کنند.

- **مسیر ساختن مواد صنعتی را تغییر دهید.** فابریکه Union Carbide در بوپال حشره کش ها را برای کنترل حشرات حاصلات زراعتی تولید میکرد. اما راه های بهتری برای کنترل حشرات بعوض استفاده از این مواد کیمیاوی وجود دارد. در حقیقت راه های کمتر زیان آور و بیشتر دوام آور برای انجام هر کاری وجود دارد. چرا اینطور است که به ما اجازه داده میشود تا توسط صنعت مسموم شویم اما اجازه داده نمیشود که تصمیم بگیریم چطور مواد ساخته شود؟

ریسک قابل قبول؟ برای چه کسی؟

کمپنی ها و دولت ها اغلباً خطر صدمه به محیط زیست را توجیه میکنند. حتی حادثاتی مانند فاجعه بوپال را با گفتن اینکه یک مقدار مشخص خطر بعنوان "هزینه انکشاف" قابل پذیرش است. این اکثراً بدین معنی است که بیشتر مردم ما که آسیب پذیر اند، قربانی معاملات سود اندوزی میباشند. برای اکثریت ما این حالت قابل قبول نیست. دنبال کردن نفع، توجیهی برای سبب شدن این همه آسیب و نقض حقوق بشری مردم برای صحت و محیط سالم نیست.

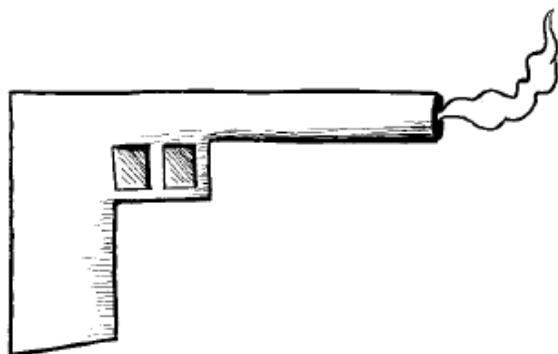
اگر شرکت Union Carbide یا دولت هند توسط اصول پیشگیری رهنمایی میشد (مراجعه به صفحه 32)، شاید حادثه گاز سمی بوپال اتفاق نمی افتاد.

تقاضای پیشگیری

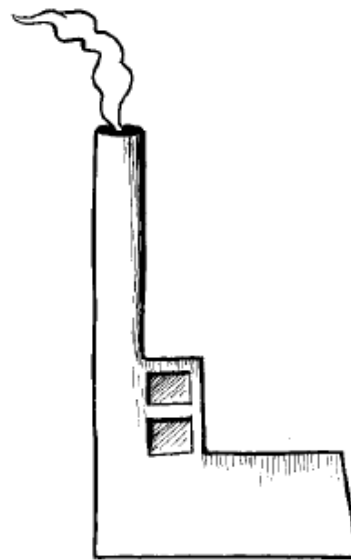
معیارات مصونیتی میتواند آسیب را کاهش دهد. اما حتی اگر وقتی این معیارات مصونیتی مد نظر گرفته شود، خطراتی در فابریکه های صنعتی همیشه وجود دارد. اگر خطر اجتناب شده نتواند، حد اقل باید بصورت مساویانه تقسیم گردد نه اینکه تنها افراد فقیر و جوامع فقیر متاثر شوند.

در دراز مدت برای اینکه تا حد امکان مصون باشیم، صنایع باید طوری تنظیم شوند که مصونیت و پایداری را بر مفاد زیاد، بیشتر ارزش بدهند. برای دستیابی به این امر، ما باید از آن کمپنی ها تقاضا نماییم تا راهبرد های مصون تر و عادلانه تر را اتخاذ نمایند، و دولتها هم با ساختن قوانین وادار کننده که صحت و محیط زیست را محافظت کند، آنها را باید جوابگو نگهدارد. یک روش برای بهبود عدالت زیست محیطی برای همه عبارت است از تقاضا از رهبران و افراد قدرتمند برای گرفتن تصمیم تحت راهنمایی اصول محافظوی.

تقاضای پیشگیری!

...میتواند به یک اسلحه دود کننده تبدیل شود

یک فابریکه تولید کننده دود...